

3. Овчинникова Е.В., Зыков С.Н. Клаузура как источник проектно-художественных решений в дизайне // *Современные проблемы науки и образования*. – 2015. – № 2-2.;
4. Дущев М.В. Авторский эскиз как язык современного архитектора / М.В. Дущев // *ACADEMIA*. 2011, №2. С.24–32.
5. Генералова Е.М. Основы профессиональных коммуникаций. Графические средства: учебно-методическое пособие / Е.М. Генералова. – Самара: СГАСУ, 2014. – 112 с.
6. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие / Р. Арнхейм. – М. : Прогресс, 1974. – 392 с.: ил.
7. Архитектура и эмоциональный мир человека. – М. : Стройиздат, 1985. – 208 с.
8. Интерьер и оборудование квартиры: Практическое пособие / В.П. Покатаев. Изд. 2-е, перер. – Ростов Н.Д. : Феникс, 2005. – 416 с.
9. Курс лекцій із дисципліни «Основи інтер'єру» для студентів 3-го курсу за напрямом підготовки 6.060102 «Архітектура» денної форми навчання / Уклад. Г.А. Негай, О.Г. Медончак. – Полтава: ПолтНТУ, 2014. – 115 с.
10. Лисициан М.В. Интерьер общественных зданий и сооружений / М.В. Лисициан. – М. : Стройиздат, 1973. – 248 с.
11. Раннев В.Р. Интерьер / В.Р. Раннев. – М. : Высшая школа, 1987. – 232 с.
12. Середюк И.И. Восприятие архитектурной среды / И.И. Середюк. – Львов : Высшая школа, 1979. – 202 с.
13. Чубарев Ф.Е. Организация внутреннего пространства зданий / Ф.Е. Чубарев. – К. : Будівельник, 1989. – 305 с.

УДК 72.012/013

Маслова С.А.,
старший викладач
Гончаренко В.,
студентка 1-го курсу

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

КОМПОЗИЦІЯ ЯК ЗАСІБ ГАРМОНІЗАЦІЇ ФОРМИ В АРХІТЕКТУРІ

У дослідженні розглядається композиція як засіб гармонізації форми в архітектурі, визначаються види архітектурної композиції, проводиться аналіз загальних композиційних властивостей будівельних споруд та їх розташування в просторі.

Ключові слова. Архітектурна композиція, гармонізація форми, архітектурне середовище, інтер'єр, екстер'єр.

Виклад основного матеріалу. Живописці та графіки виконують свої шедеври на площині аркуша або полотна, скульптори створюють об'ємну скульптуру. А із чим доводиться працювати архітекторів? З площиною, об'ємом і простором.

І тепер, і в минулі часи людство, розміщуючи будівельні споруди, поступово виробляло принципи архітектурної композиції, за якою будівлі мали б привабливий вигляд і були б зручно розташовані. Архітектурна композиція складається з об'ємних форм і площин, об'єднаних задумом архітектора в єдине ціле. Вона враховує призначення споруд чи інших архітектурних форм і матеріал, з якого вони виконані.

Розрізняють три види архітектурної композиції: фронтальну (площинну), об'ємну та глибинно-просторову.

Фронтальна (площинна) композиція поширюється у двох напрямках – у висоту і в ширину. Прикладом такої композиції може бути фасад будинку, який ми можемо бачити лише з одного боку вулиці, затисненим з обох боків іншими будинками, або ж вхід до будинку. Якщо на площину подивитися згори, то в плані це буде просто лінія.

Об'ємна композиція являє собою форму, яка складається з кількох площин, розвивається у трьох вимірах: у висоту, в ширину і вглиб. Така композиція сприймається з усіх боків. Прикладом такої композиції можуть бути майже всі будівлі, які можна обійти навколо. На те, як людина сприйматиме такий об'єм, впливають різні чинники. По-перше, важливе положення і ракурс будівлі відносно глядача. По-друге, висота горизонту. Одна й та сама будівля справляє різне враження залежно від того, як дивитися на неї – згори чи знизу. По-третє, важливою є зручність для огляду відстань – підійшовши впритул до будинку, ніякого враження про нього не складеш.

Ми живемо у тривимірному просторі, тому у будь-якого об'єкта або споруди вимірюється його довжина, висота і ширина. Саме тривимірністю і відрізняється всяка об'ємно просторова композиція, це – її головна властивість. Тому, наприклад, при роботі над проектом будівлі, в якості основної композиційної задачі слід визначити його об'ємність, використовуючи різні точки зору. Якщо в композиції переважає одна з величин-показників, то вона і додає композиції відповідну характерну особливість. Наприклад, якщо будівля висотна, в його параметрах і характеристиках переважає висота. Якщо

протяжна – то переважає довжина. Якщо ж будинок «плоский» – то головний параметр – ширина. Об’ємно просторова композиція, в залежності від параметрів, класифікується за ознаками фронтальності, просторовості і об’ємності.

Завдання ж архітектора – розмістити композиційний центр споруди так, щоб вона сприймалася з головних точок огляду. В архітектурній практиці традиційно використовується поєднання одночасно кількох композицій, в результаті чого утворюється змішана система.

Типи композицій

Фронтальною композицією прийнято вважати таку композицію, яка розрахована, що бачити її будуть з однієї певної сторони і сприймати по статичним точкам зору. Такий тип – фасад будівлі, центральний вигляд будинку з боку вулиці, оформлення окремих стін будівлі. При фронтальній композиції всі головні її елементи розташовані для глядацького сприйняття в двох площинах – ширині і висоті. Глибина тут не грає особливої ролі і має вторинне значення. Зате важливими є співвідношення ширини і висоти, форма, силует будівлі, вертикальний нахил, отвори вікон. Фронтальна композиція виявляється через різноманітні виразні елементи: різного роду членування (виступи, розподіл стіни на квадрати і інші геометричні фігури), з’єднання прямих і вигнутих поверхонь, колірними вставками і т.д. (рис. 1-3).

Рис. 1. П. Красовський.
Чорна кам’яниця
(Анчевських).
Львів 1577 р.

Рис. 2. П. Гепнер
Кам’яниця Гепнерівська
Львів 1765 р.

Рис. 3. Х. Мурадович
Кам’яниця
Коритовського,
Львів 1768 р.

Об'ємна композиція – вона призначена для огляду з усіх боків і сприймається, якщо рухатися навколо неї. Наприклад, старовинний замок або невеликий компактний будиночок на окремій ділянці, альтанка або фонтан. Ці споруди є прикладом об'ємних композицій, тому що ширина, висота і глибина мають рівне значення.

Рис. 4. Ренцо Піано. Музей сучасного мистецтва. Аструп-Фернлі 2012 р.

Рисунок 5. Йорн Утзон. Сіднейський оперний театр. Австралія. 1959-1973 рр.

При проектуванні основне завдання архітекторів – виявити композиційну тривимірність. Для цього об'єм ділиться на деякі частини, які підкреслюються будь-якими деталями: зсунуті форми, поглиблення і т. і. – поєднуються поверхні, контрастні за зовнішнім виглядом – скошені, прямокутні та ін., поєднуються кольори і фактури (рис. 4, 5).

Глибинно-просторова композиція. Для неї характерно створення таких форм, які народжують у глядачів відчуття глибини архітектурної споруди. Такий композиційний тип утворюється або закритим з усіх боків простором (наприклад, інтер'єр), або простором, обмеженим з одного боку або з декількох (екстер'єр).

Типова глибинно-просторова зовнішня композиція – внутрішній двір, обгороджений з декількох сторін парканом. Об'ємно просторова композиція буває не тільки зовнішнього, а й внутрішнього простору. Розрізняються такі її різновиди: зальна, пов'язана, чарункова, анфіладна, коридорна. У кожній є свої відмінні риси і сфера застосування (рис 6-7).

Рис. 6. Амедео ди Кастелламонте и Микеланджело Гарове. Королівський Палац Венарія 1675р.

Рис. 7. Бюро Фельнер та Гельмер. Одеський національний академічний театр опери та балету 1887р.

Глибинно-просторова композиція будується на розвитку архітектурного простору вглиб. На ділянці простору компонуються і взаємно узгоджуються між собою кілька об'ємів (будинки, магазини, фонтани, скульптури). Відчуття глибинності посилюється, коли композицію поділяють на кілька послідовних планів (перший, другий, третій...). Так будують майдани, парки, тераси. Прикладом такої композиції може бути композиція Українського дому в Києві та Одеського національного академічного театру опери та балету (рис. 8, 9).

Рис. 8. В. Гопкало Український дім. Київ, Україна, 1987р.

Рис. 9. Бюро Фельнер та Гельмер. Одеський національний академічний театр опери та балету 1887 р.

Література:

1. Араухо И. Архитектурная композиция. – М.: Высшая школа, 1982. – 208 с.: ил.
2. Арнхейм Р. Динамика архитектурных форм. – М.: Стройиздат, 1984. – 192 с.: ил.
3. Божко Ю.Г. Основы архитектоники и комбинаторики формообразования. – Харьков: Вища школа, 1984. – 184 с.: ил.
4. Иконников А.В., Степанов Г.П. Основы архитектурной композиции. – М.: Искусство, 1971. – 224 с.: ил.
5. Иконников А.В. Функция, форма, образ в архитектуре. – М.: Стройиздат, 1986. – 288 с.
6. Кринский В.Ф., Ламцов И.В., Туркус М.А. Элементы архитектурно-пространственной композиции. – М.: Стройиздат, 1968. – 168 с.: ил.
7. Основы архитектурной композиции и проектирования / Под общ. ред. А.А. Тица. – К.: Вища школа, 1976. – 256 с.: ил.
8. Середюк И.И. Восприятие архитектурной среды. – Львов, Вища школа, 1979. – 202 с.: ил.
9. Чепелюк Ю. В. Архитектурная композиция как выражение "целого" - "единого". -К.: НИИТИАГ, 2000. – 30 с.

УДК 72.012/013

Маслова С.А.,
старший викладач
Карапетян А.,
студент 1-го курсу

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

**МЕТРИЧНІ І РИТМІЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ.
ПРОПОРЦІОНУВАННЯ В АРХІТЕКТУРНІЙ КОМПОЗИЦІЇ**

У дослідженні розглядаються метричні і ритмічні закономірності як засіб архітектурної композиції, визначаються їх види, проводиться аналіз загальних композиційних властивостей будівельних споруд та їх розташування в просторі.

Ключові слова: архітектурна композиція, метричні і ритмічні закономірності, гармонізація форми, система пропорціювання.

Виклад основного матеріалу. В архітектурі розрізняють два види ритмічних закономірностей (порядків): метричну, або метр, і ритмічну закономірність – ритм. Метричний порядок характеризується повторенням в композиції однакових форм, елементів, частин і повторенням рівних інтервалів між ними. Ритмічний порядок